

მობილური კომერციის ბაზრის განვითარების განხილვა საქართველოში

რეზიუმე, ასოც. პროფესორი
ფიქრია ნონკოლაური, ასოც. პროფესორი

რეზიუმე

თანამედროვე ციფრულ გარემოში, მობილურმა ტექნოლოგიებმა გამოიწვია მობილური კომერციის ფორმირება, მობილური მთავრობის სისტემის განვითარება, მობილური სისტემების ინტეგრაცია საფინანსო სისტემაში, ბიომეტრიული ტექნოლოგიების დანერგვა ბიზნეს და სახელმწიფო სექტორში.

მობილური სექტორი ხელს უწყობს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ პროგრესს და მნიშვნელოვანი სარგებლით წარმოადგება სამოქალაქო, კერძო და სახელმწიფო სექტორისათვის.

სტატისტიკაში ნაჩვენებია მობილური კომერციის ეკოსისტემა, გაანალიზებულია მობილური ტექნოლოგიების როლი ბიზნესსა და მმართველობაში, შეფასებულია ინტერნეტისა და მობილურის გლობალური ბაზარი.

ნაშრომი აგებულია მობილური ბაზრის კონიუქტურის კვლევისა და ანალიზზე.

კვლევით ნაშრომში წარმოდგენილია ინტერნეტისა და მობილურის კომერციის ბაზრის გამოწვევები და ტენდენციები საქართველოში.

დასკვნის სახით ჩამოყალიბებულია მობილური კომერციის ბაზრის განვითარების საჭირო რეკომენდაციები და წინადადებები.

საკვანძო სიტყვები: მობილური კომერცია, მობილური მთავრობა, მობილური ბანკი, ინტერნეტ-ბანკი

1. მობილური კომერციის ეკოსისტემა

ელექტრონულ კომერციაში, მობილური მონელობის გამოყენების წილი მნიშვნელოვნად გაიზარდა. 2014 წელს, გლობალური ელექტრონული კომერციის ტრანსაქციების მოცულობაში, მობილური მონელობის წილი 40% იყო, ხოლო განვითარებული ქვეყნების ბაზარზე კი - 50% (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, იაპონია). ახალი მობილური ანგარიშსწორების სერვისები (მაგალითად Apple Pay), აჩქარებს მობილური ტელეფონების მეშვეობით, ვაჭრობის განხორციელების სამომხმარებლო მზადყოფნას. შესაბამისად იზრდება რეკლამის დამკვეთების ყურადღების ფოკუსირება და მობილური კამპანიის მარკეტინგული ბიუჯეტი[1].

ციფრულ გარემოს ფორმირებამ ხელი შეუწყო ფულის დემატერიალიზაციას (საგადახდო სისტემაში). ბოლო ათი წლის განმავლობაში შემუშავდა 200-ზე მეტი მობილური საგადახდო სისტემა. უმეტეს შემთხვევაში, აღნიშნული სისტემები ფაქტობრივად სკრიპტურული ფულის კომპიუტერიზირებული

ფორმაა, რადგან წარმოადგენს ფულის გადარიცხვას ერთი ანგარიშიდან მეორეზე. სწორედ რომ ვთქვათ, კომერციული ბანკებისა და მობილური ოპერატორების მიერ გამოყენებული «ფული», როგორცაა სადებეტო ბარათები, ელექტრონული საფულეები და ციფრული გადარიცხვები, სინამდვილეში სულაც არ წარმოადგენს ფულს. თავისი ღირებულების შესანარჩუნებლად ნამდვილი ფული არ საჭიროებს გამოსყიდვას: ის თავის ღირებულებას ინარჩუნებს და მიმოქცევაში რჩება, ემიტენტის მიერ მისი გამოსყიდვის აუცილებლობის გარეშე[2].

მობილური ტექნოლოგიების გამოყენება ფართოდაა გავრცელებული ელექტრონულ მართველობით პროცესში, რომლის როლი და ფუნქცია უფრო პროდუქტიული და ეფექტიანია, ვიდრე ინტერნეტ-ტექნოლოგიების.

მობილურ კომერციაში, ახალ ბიზნეს მოდელს წარმოადგენს M2M (Machina-to-Machina) მონეობა-მონეობილობა. გლობალური კომპანია GSMA-ის ანგარიშით, 2014 წელს იყო 7,1 მლრდ გლობალური SIM-კავშირი და 243 მლნ M2M მოდელის მომხმარებელი.

მობილური ეკოსისტემა არის ციფრული ეკოსისტემის გული. მობილური ეკოსისტემა განიხილება, როგორც ინოვაციისა და ახალი სერვისის განვითარების მამოძრავებელი. მოცემული სფეროები: ციფრულ კონტენტი, სოციალური ქსელები, ონლაინ კომერცია. მობილური ტექნოლოგიები ქმნის ახალ და რეზონანსულ ეკოსისტემას, მობილური მონეობილობების, მობილურ ფართობლოვან კავშირზე დაფუძნებით, სმარტფონებით, პლაშეტებით, და სხვა მონეობილობითა და ობიექტებით[3].

მობილური ეკოსისტემა გახდა ეკონომიკური პროგრესისა და კეთილდღეობის მამოძრავებელი. მობილური ინდუსტრია გენერირებს მსოფლიოს მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) 3,8%-ს, ხოლო 236 ქვეყნის კონტრიბუცია ეკონომიკურ ფასეულობაში 3 ტრლნ დოლარია. პროგნოზით, 2020 წელს, მობილურის კონტრიბუცია მშპ-ში იქნება 4,2% . შემოსავლები ფორმირდება შემდეგი წყაროს ხარჯზე: მობილური ოპერატორების კონტრიბუცია; მობილური ეკოსისტემის დანარჩენი ნაწილის კონტრიბუცია; ეკონომიკაზე არაპირდაპირი გავლენა; მობილური ტექნოლოგიების გამოყენებით, პროდუქტიულობის ზრდა [3] .

მობილური ტექნოლოგიები ფართოდ გამოიყენება, როგორც ბიზნესში (მობილური კომერციის სახით), ისე სახელმწიფო მმართველობაში (მობილური მთავრობის სახით).

მობილური მთავრობა შეიძლება განვიხილოთ, როგორც მობილური ტექნოლოგიების ათვისება

სამთავრობო საქმიანობის მხარდაჭერისა და ეფექტიანობის ამაღლებისათვის. მოცემული ტექნოლოგია სტიმულირება ხელისუფლების მმართველობის ამაღლებასა და კარგი მმართველობით განამტკიცებს საზოგადოებრივ კეთილდღეობას[4].

მობილური პლატფორმით, აგრეთვე სახელმწიფო მომსახურებისა და დანართების სტრატეგიული გამოყენება, რომელიც შესაძლებელია მხოლოდ მობილური ტელეფონების, პორტატული კომპიუტერების, პერსონალური ციფრული ხელსაწყოთა და ინტერნეტის უსადენო ინფრასტრუქტურის მეშვეობით. მობილურობა წარმოადგენს ტექნოლოგიურ რევოლუციას. მობილური მთავრობა გვევლინება, როგორც ტალღა სახელმწიფო სექტორში ICT-ის გამოყენების პროცესში. მობილური მთავრობა კონცეტირებულია სახელმწიფო სექტორში სოციალური და ტექნოლოგიური ცვლილებების შესწავლაზე, სოციალური ინფრასტრუქტურას უზრუნველყოფს მობილური დანართებისა და სერვისების მეშვეობით[5].

მობილური მთავრობა წარმოადგენს ელექტრონული მთავრობის ქვესიმრავლეს. თუ ელექტრონული მთავრობა, ICT-ს იყენებს სახელმწიფო სექტორის ორგანიზაციული აქტივობის ამაღლების მიზნით, მობილური მთავრობის შემთხვევაში, ICT-ი შეზღუდულია მობილურ და/ან უმავთულო ტექნოლოგიების, პლანშეტების, PDA (personal digital assistants) ჯიბის პერსონალური კომპიუტერებისა და უმავთულო ლოკალურ ქსელთან (LAN) წვდომით. მობილურ მთავრობა ინფორმაციასა და სამთავრობო სერვისს თავისუფალს და მისაწვდომს ხდის „ნებისმიერ დროს დროს და ნებისმიერ ადგილას“, როგორც მოქალაქეებისათვის, ისე კორპორაციული და სახელმწიფო სექტორისთვის[6].

ელექტრონული მმართველობის ეკოსისტემის შემადგენელი კომპონენტებია: მობილური ტექნოლოგიები, სოციალური ქსელის პლატფორმა, პორტატული მოწყობილობები. აღნიშნული ტექნოლოგიები, ხელს უწყობს: ელექტრონულ მთავრობის ეკონომიკური მიზნებისა და ამოცანების რეალიზებას; ელექტრონული კომერციის ზრდას; ინტერნეტ-ბიზნესის სტიმულირებას[5].

ელექტრონულ მმართველობაში, მობილური ტექნოლოგიების გამოყენება შეიძლება განვიხილოთ შემდეგი ქვეყნების მაგალითზე [7]:

სინგაპურში, სახელმწიფო მომსახურებების ვებ-საიტები მაქსიმალურად ორიენტირებული არიან მობილური მოწყობილობების ინტეგრაციაზე. სინგაპურში შემუშავებულია მობილური პორტალი mGov@sg, რომელიც აერთიანებს სახელმწიფო სტრუქტურების 40-მდე მობილურ ვებ-საიტს და iPhone Android აპლიკაციებს;

დიდ ბრიტანეთის ეროვნულ ვებ-პორტალს (www.direct.gov.uk) აქვს მობილური აპლიკაციების მხარდაჭერა. ერთ კონკრეტულ მისამართზე თავმოყრილია ინფორმაცია სატრანსპორტო, ჯანმრთელობის, განათლების, დასაქმების, გარემოს

დაცვის, ფიზიკური ნაკლოვანებების მქონე პირების, სამართლებრივი, ფინანსური, ახალგაზრდობის და სხვა სოციალური საკითხების შესახებ.

II. ინტერნეტისა და მობილურის გლობალური ბაზარი

გლობალურ სივრცეში, ფინანსურმა სექტორმა მობილური ტელეფონების მომხმარებელთა პოტენციური ფასეულობა გაითავისა, რაც გლობალურ საბანკო და არასაბანკო ტრანსაქციებსა და ინიციატივებში აისახა.

გლობალურ სივრცეში წარმოდგება მრავალფეროვანი ონლაინში ფინანსური ოპერაციების მამოძრავებელი ძალებით, რომელთა შორის შეიძლება გამოყოთ შემდეგი: ელექტრონული კომერცია; ინტერნეტ-კომპანიები; ინტერნეტში მიგრირებული ტრადიციული ფინანსური მომსახურება (ინტერნეტ-ბანკინგი; მობაილ ბანკინგი; ელექტრონული ბირჟა; ონლაინ კრედიტები და სესხები; საბროკერო საქმიანობა ინტერნეტით; ინტერნეტ-დაზღვევა და სხვა[8];

ონლაინ ფინანსურ ბაზარზე, მობილური საბანკო და ანგარიშსწორების ტექნოლოგია განიხილება, როგორც მნიშვნელოვანი ინოვაცია. აღნიშნულ ბაზარზე, მობილური ტექნოლოგია შეიძლება დახასიათდეს გავრცელებისა და განვითარების სწრაფი ზრდით. იგი, განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობისათვის დრამატულად ამცირებს მომსახურებით სარგებლობის დანახარჯებს [9].

„მობილური ანგარიშსწორება“ შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ფინანსური ოპერაციების ნაირსახეობა, ინიცირებული მობილური მოწყობილობის მეშვეობით, რომელიც რეალური დროის რეჟიმში ხორციელდება. აღნიშნული ხელს უწყობს ეკონომიკურ და ფინანსურ აქტივობებს: კომერციასა და გადარიცხვებს/ფულად გადარიცხვებს. აქედან, მობილური გადარიცხვები განვითარებულ ქვეყნებში ფართოდაა გავრცელებული [10].

ზოგადად, ბიზნეს სექტორისათვის მობილური ანგარიშსწორების ტექნოლოგიები მრავალფეროვანია, მათგან შეიძლება გამოვყოთ: Apple Pay, Flint Mobile, Square, GoPayment, ROAMPay, PayPal Here, Dwolla, Google Wallet, ISIS, PayPass, payWave, LevelUp, mPowa, PayToo, Boku, Payfone, MCX, linked2pay, Innerfence, Breadcrumb, PaySimple, Forte, Spark Pay, PayAnywhere, Paymentech, Phone Swipe, Swipe, Wallet Mobile (Osai-fu-Keitai) [11].

მობილურ ბაზარზე, მობილური სერვისი საკვანძო ფაქტორია, რომელმაც ღრმა გავლენა მოახდინა მსოფლიოს ფინანსური მომსახურების ინდუსტრიაზე და წარმოადგა ახალი ტენდენციით. კვლევებით დადასტურდა მობილური სერვისი გავლენა ნაციონალურ, რეგიონულ თუ გლობალურ საბანკო სექტორზე. ასევე, შეიძლება აღინიშნოს შემდეგი ტენდენცია [12].

ინტერნეტ ბანკინგი ერთ-ერთი პოპულარული სერვისია. საბანკო ოპერაციების 98% ონლაინში ხორციელდება[13]. მსოფლიოში ბანკის მომხმარებლების 50% ინტერნეტ-ბანკინგით სარგებლობს, ხოლო მათი

10% კი მობაილ ბანკინგის აპლიკაციებს მოიხმარს.

დღეს, ანგარიშსწორების ბაზარზე განიხილება 5 ძირითადი მიმართულება: დახურული/წინასწარი გადახდის ბარათები; ვირტუალური ვალუტა; მობილური საფულე; ანგარიშსწორების აგრეგატორები; ფულადი გადარიცხვების/მობილური ქსელური ოპერატორები[14].

განიხილება ფულის ორი ძირითადი ფორმა: დეკრეტული ფული, რომელიც მონეტებისა და ბანკნოტებისგან შედგება, და სკრიპტუალური ფული, რომელიც საბანკო ანგარიშებზეა განთავსებული. დეკრეტულ ფულს არ აქვს ნამდვილი ღირებულება. მისი ღირებულება გამოიხატება მომხმარებელთა ნდობაში ემიტენტის მიმართ (ხელისუფლება ცენტრალური ბანკის მეშვეობით)[2].

ონლაინ ფინანსური ბაზრის განვითარების საწყის ეტაპზე, მობილური ანგარიშსწორების მომსახურების ათვისება მოსალოდნელზე დაბალი იყო. ბოლო წლებში, ტრანსაქციების საერთო მოცულობაში მისი წილი სწრაფად გაიზარდა. შესაბამისად, მობილური ანგარიშსწორების ოპერაციების მოცულობამ 171,5 მლრდ დოლარს მიაღწია [15]. პროგნოზით, 2017 წელს, მობილურის ანგარიშსწორების ოპერაციების მოცულობა 617 მლრდ დოლარს მიაღწევს [16]. 2020 წელს, ონლაინ ფინანსური პლატფორმაზე 30 მლრდ ავტონომიურად ჩართული წერტილი იქნება (სამომხმარებლო ელექტრონიკა, ავტომობილები, ელექტრომონოკილობები, სამედიცინო მოწყობილობები) 8,9 ტრლნ დოლარის ბრუნვით[17].

განვითარებული ეკონომიკის ქვეყნებში, მომხმარებელთა ალქმა და მოლოდინი უფრო მაღალია მობაილ ბანკის მომსახურებისადმი, ვიდრე სხვა ტექნოლოგიებისადმი. რამდენადაც მობაილ ბანკინგის გამოყენება დესკტოპის ბანკინგის ხარჯზე იზრდება, უმრავლესი ბანკების მობაილ ბანკინგის აპლიკაციები, ძირითადად შემდეგი მოწყობილობებისათვის თავსებადია: iPhone, Android, Blackberry[18].

ფაქტია, რომ ტექნოლოგიური თავისებურებებიდან გამომდინარე, მობილური სექტორი სწრაფად განვითარებადი სფეროა. მობილური ტექნოლოგიები გავლენას ახდენს, როგორც საბანკო საქმეზე ისე საგადასახადო ინდუსტრიაზე. პროგნოზით, 2015 წელს გლობალური მობილური ანგარიშსწორების ბაზარზე, 900 მლნ ადამიანი 1 ტრლნ დოლარის ტრანსაქციას განახორციელებს[19].

მობილური მომსახურების ინდუსტრია რომლის განვითარება 2001 წლიდან დაიწყო, დღეს 84 ქვეყანაში 219 სერვისითაა წარმოდგენილი (2013) [3]. თანამედროვე მსოფლიოში, 590 მლნ მობაილ საბანკო მომსახურების მომხმარებელია, რომელთა რაოდენობა პროგნოზით 2017 წელს 1 მლრდ-ს მიაღწევს []. ბანკების მიერ ტექნოლოგიებსა და მობაილ ბანკინგის განვითარებაზე გაწეული ხარჯები 118 მლრდ-ს აღწევს[8].

გლობალური კომპანია Capgemini-ის ანგარიშით, მობილური ანგარიშსწორების რაოდენობა 29,2 მლრდ

ტრანსაქციას შეადგენს. გლობალური კომპანია MasterCard-ის კვლევის ანგარიში ცხადყოფს მობილური ინდუსტრიის მზარდ ტენდენციას მსოფლიოში, სადაც მობილური ანგარიშსწორების მზადყოფნის ინდექსით ლიდერობს სინგაპური (45,6), სამეულში შედის კანადა (42,0) და აშშ (41,5), ხუთეულს აბოლოებს სამხრეთ კორეა (39,7), იაპონიას უკავია მე-6 ადგილი (39,6), ათეულს აბოლოებს დიდი ბრიტანეთი (37,5) და ჩინეთი (36,5) (2012) [21].

ITU-ს Broadband Commission-ის კვლევის ანგარიშით, მობილურის აქტიური ხელმომწერთა რაოდენობით ლიდერობს სინგაპური (135,1), მას ჩამორჩება ფინეთი (123,5), იაპონია (120,5) და ავსტრალია (110,5)[22].

მიმდინარე პერიოდში, აშშ-ის ფინანსური ინსტიტუტების ტოპ 100-ში, 81 ბანკი ეწევა მობაილ ბანკინგს[8]. ბანკებში გავრცელებული მობაილ ბანკინგის მრავალფეროვანი სერვისებიდან შეიძლება გამოვყოთ: გაფრთხილება ანგარიშსწორების, სისტემის უსაფრთხოების შესახებ; შეტყობინება ბალანსის, განახლებისა და ისტორიის შესახებ; მობილურის მეშვეობით კლიენტის მომსახურება; ინფორმირება ფილიალებისა და ბანკომატების ადგილმდებარეობის შესახებ; ონლაინ გადახდების განხორციელება მობაილ კლიენტ აპლიკაციებით; ფულადი სახსრების გადარიცხვა; ტრანსაქციის შემოწმება; მობილური კომერცია, მობაილ გადახდები, უკონტაქტო ანგარიშსწორება NFC-ით; მობილური კუპონი; ლოკაციაზე დაფუძნებული სერვისი; მობაილ აპლიკაციებით საკრედიტო და სადებეტო ბარათების ბლოკირება, დოკუმენტების შენახვა (MMA).

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოს მთლიან შიდა პროდუქტში მობილური ინდუსტრიის წილი 3%-ია (2013), დასაქმებულთა რაოდენობა 10,5 მლნ კაცი. პროგნოზით 2020 წელს მისი წილი მსოფლიოს მშპ-ში 5,1% იქნება, ხოლო დასაქმებულთა რაოდენობა 15,4 მლნ-ს მიაღწევს[13].

ჯამში, მობილური ტექნოლოგიები აღიარებულია ეკონომიკური რესურსის სახით. მისი სწრაფი გავრცელების ხელშეწყობას ქვეყნის ეკონომიკაში ისეთივე წვლილი შეაქვს, როგორც 1 %-იან ეკონომიკურ ზრდას (United Nations, 2012).

III. ინტერნეტისა და მობილურის ბაზარი საქართველოში

საქართველოს მოსახლეობაში მობილურ კავშირთან წვდომა უფრო მაღალია, ვიდრე ინტერნეტის. მობილურის აბონენტი 100 %-ზე მეტია, ხოლო ინტერნეტის აბონენტი მხოლოდ 46%-ია. აღნიშნული აიხსნება მობილურის აპარატების მისაწვდომი ფასებით, პორტატულობით, მარტივი გამოყენებითა და ტექნიკური უნარ-ჩვევებით.

უკანასკნელ წლებში საქართველოს ინტერნეტ-მომხმარებელთა რაოდენობის ზრდის ფონზე (გაიზარდა 2,1 მლნ-მდე), მაღალი ზრდის ტემპი აჩვენა მობილური აბონენტების ბაზარმაც, რომელიც 2010-

2014 წლებში 3,98 მლნ-დან 5,7 მლნ აბონენტამდე გაიზარდა. მობილური აბონენტების პარალელურად გაიზარდა მობილური ინტერნეტ-მომხმარებელთა სეგმენტიც, სადაც დაფიქსირდა 31%-იანი ზრდა (2013წ). ასევე, გაიზარდა მობილური ბაზრის საცალო შემოსავლები და შეადგინა 453.4 მლნ ლარი[23].

ITU-ს კვლევის ანგარიშით საქართველოს მობილურ ბაზარზე, მობილურის აქტიური ხელმომწერთა რაოდენობა აჩვენებს, რომ ყოველ 100 კაცზე მოდის 16,4 კაცი. აქტიურობის მხრივ, საქართველოს უსწრებს რუსეთი (60,1), აზერბაიჯანი (43,9) და სომხეთი (31)[18].

არსებითია, რომ საქართველოში ინტერნეტ-ბანკინგისა და მობაილ ბანკინგის ბაზრის კვლევების გამოცდილება მცირეა. არ მოიპოვება ინფორმაცია მობაილ ბანკინგის ბაზრის გამოწვევებსა და განვითარების პერსპექტივებზე, ინფორმაციული დეფიციტია მობაილ ბანკინგის მომხმარებელთა ქცევებზე, შეხედულებებზე, უპირატესობებსა და მოთხოვნებზე. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ აღნიშნული პრობლემის აქტუალობას გვიჩვენებს ფრაგმენტული კვლევები. კერძოდ: საქართველოს ეროვნული ბანკის ანგარიშის თანახმად, ტრანზაქციების საერთო რაოდენობაში ინტერნეტის მეშვეობით განხორციელებული ტრანზაქციის წილად მოდის 24,8%, მას უსწრებს საგადახდო ბარათი - 49,8%-ით, შემდეგ მოდის ქალაქით საკრედიტო საგადასახადო დავალება - 16,6%-ით, ტელეფონ/მობილური ბანკინგი 6,1%-ით, სადებეტო დავალება - 1,9%-ით, ხოლო სხვა ელექტრონული საშუალებების წილი უმნიშვნელოა და შეადგენს 0,8%-ს. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ფულად გამოსახულებაში, ინტერნეტ-ბანკინგით ინიცირებული უნაღდო ოპერაციების წილი მთლიან მოცულობაში 61%-ია[24].

კვლევები ადასტურებს, რომ საქართველოს ინტერნეტ-მომხმარებლის (მათ შორის მობილური ინტერნეტის მომხმარებელთა) სეგმენტი შედგება ყველა სოციალური ფენის, განათლების, სოციალური კლასის პირებისაგან, რომელთა დიდი ნაწილი ახალგაზრდა და საქმიანი აუდიტორიაა.

საბანკო სექტორში თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვამ გამოიწვია მომხმარებელთა რაოდენობის ზრდა, ხელი შეუწყო ინოვაციური მომსახურებების დანერგვას, აამაღლა ბანკის სანდოობა და სარგებელი. დისტანციური მომსახურების საშუალებებით მოსარგებლე კლიენტების რაოდენობამ 750 ათას გადააჭარბა (2012). ასევე, ცალკეული კვლევების თანახმად, ინტერნეტ-ბანკინგის მომხმარებელთა ზრდის ტემპი საშუალოდ 36%-ია.

საქართველოში, ელექტრონული ბაზრის მარკეტ-ინგული კვლევის ფარგლებში ელექტრონული საგადასახადო ინსტრუმენტების შესწავლამ ცხადყო, რომ ინტერნეტ-მომხმარებელთა სეგმენტზე 23,5% ამჯობინებს ინტერნეტ-ბანკინგით სარგებლობას, მომხმარებელთა 27,3% უპირატესობას ანიჭებს ნაღდ ანგარიშსწორებას, გამოკითხულთა 11,9% ირჩევს პლასტიკური ბარათით ანგარიშსწორებას, რესპოდ-

ენტა 10,1% მიმართავს ტერმინალს, ხოლო 4,8% უპირატესობას ანგარიშსწორების სხვა ფორმებს ანიჭებს.

საქართველოში, სატელეკომუნიკაციო ბაზარზე ოპერირებს 4 მობილური ოპერატორი: მაგთიკომი 1865662 აბონენტით; ჯეოსელი 1.639067 აბონენტით; მობიტელი 1.123.317 აბონენტით და სილქნეტი 29584 აბონენტით. შესაბამისად, მობილური აბონენტების რაოდენობის მიხედვით ბაზარზე ლიდერობს მაგთი 42,8%-ით, მეორე ადგილს იკავებს ჯეოსელი 33,9%-ით, მობიტელს უკავია ბაზრის 22,6%, ხოლო სილქნეტის წილი 0,2%-ია (2013).

მობილური ოპერატორების საცალო შემოსავლების სტრუქტურაში (2013 წელს 453,4 მლნ ლარი შეადგინა), მაღალი ხვედრითი წილით წარმოდგენილია ხმოვანი მომსახურება (74,0%), მას ჩამორჩება შმშ სერვისი (9,3%), ინტერნეტი (4,0%), ხოლო მომსახურების დანარჩენი სახეების (მობილური ტელევიზია, ვიდეო-ზარი, MMS, როუმინგული მომსახურება, ქსელში ჩართვის საფასური და სხვა) წილი ჯამში 12,7%-ს შეადგენს[19].

საქართველოს საბანკო სექტორში აქტიურად მიდის საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარებისა და სრულყოფის სამუშაოები. მომსახურების პროცედურების სიმარტივის, სისწრაფისა და უსაფრთხოებისათვის ფართოდ ინერგება ელექტრონული ხელმოწერის სისტემა, კომერციული ბანკებიდან ანგარიშგების მიღების სისტემა. კლიენტების მომსახურების გაუმჯობესების მიზნით ხორციელდა დისტანციური საბანკო მომსახურების პროგრამის დანერგვისათვის საჭირო ტექნიკური პირობების შემუშავება, მათ შორის შეიძლება აღვნიშნოთ მომხმარებელთა საოპერაციო ხარჯების ეფექტურობის ზრდა, საოპერაციო ხარჯების შემცირება, მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება და სხვა[25].

2014 წლის დასაწყისში, საქართველოში, მობილურის ხელმომწერთა რაოდენობის დონემ მიაღწია 120%-ს, ხოლო მობილურის ბაზარმა აჩვენა მაღალი ზრდის ტენდენცია: 40%-ით გაიზარდა 3G-ს აბონენტთა რაოდენობა[26]. დღეს, მობილური კომპანიები მომხმარებელს აწვდიან 2G/2.5G, 3G/3.5G მომსახურებას[19]. თუმცა, უნდა აღვნიშნოთ, რომ თბილისსა და რეგიონს შორის უთანასწორობაა მაღალსიჩქარიანი გადაცემის შესაძლებლობის მქონე მობილური ტექნოლოგიების გავრცელებასა და მისაწვდომობაში.

ამასთან, ბოლო წლებში ოპერატორები განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ 4G მონაცემთა მაღალსიჩქარიანი გადაცემის შესაძლებლობის მქონე მობილური ტექნოლოგიების (LTE, Mobile WIMAX) განვითარებასა და ფართოდ დანერგვას.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში დისტანციური საბანკო მომსახურების მოდელები პირდაპირი ფორმით იმპორტირებული არ ყოფილა სხვა ქვეყნიდან, რაც მეტყველებს გლობალური ტენდენციების შესაბამისად საბანკო სისტემის განვითარებაზე,

ქვეყნის ფინანსური ინფრასტრუქტურის ჯანსაღ რეგულირებასა და მომხმარებლების საჭიროებებზე ფოკუსირებას.

კვლევები ადასტურებს, რომ ქართველ მომხმარებელს მრავალფეროვანი მოთხოვნების ფონზე (საპროცენტო განაკვეთის შემცირება, კრედიტის ხელმისაწვდომობა, სახელმწიფო ურთიერთობების საკითხი), ქართული ბანკების ინტერნეტ-მომსახურების ხარისხთან და პროცესთან განსაკუთრებული პრეტენზიები არ გააჩნია.

შეჯამება

არსებითია აღინიშნოს, რომ საქართველოში, კორპორაციული სექტორი ფოკუსირებული არ არის მობილური ტექნოლოგიების ინდუსტრიის პოტენციალზე, რომელთა შორისაა: მობილური აპლიკაციების გამოყენება ბიზნესში, მობილური ანგარიშსწორების სერვისისა და მობილური კომერციის პოტენციალის ათვისება.

განვითარებული ქვეყნების მსგავსად, საქართველოში ტექნოლოგიების მომხმარებელთა სქესასაკობრივი სტრუქტურა მრავალფეროვანია. მათი უმრავლესობა დიდ დროს უთმობს მობილური მონაცემების მოხმარებას. თუმცა, მობილური კომერციის სუსტი განვითარების, მობილური ინოვაციების, მობილური აპლიკაციებისა და სერვისის სიმცირის გამო მოქალაქეებისათვის იგი მხოლოდ კომუნიკაციისა და გართობის საშუალებას წარმოადგენს.

დაბოლოს, შეიძლება დავასკვნათ, რომ:

მობილური ტექნოლოგიები და სერვისები განხილული უნდა იქნეს, როგორც ეკონომიკის სიცოცხლისუნარიანი ნაწილი;

მაღალი გამტარუნარიანობის ქსელი უნდა გახდეს საყოველთაო და ყველასთვის ხელმისაწვდომი;

მომავალში, სულ უფრო მეტ მოქალაქეს მობილური მონაცემებით ინტერნეტ-წვდომის საშუალება ექნება, ვიდრე კომპიუტერით. ამიტომ, ათვისებული უნდა იქნას “მობილური კომერციის” დანართების პოტენციალი [27];

დისტანციური საბანკო სექტორის განვითარების კვალდაკვალ საჭიროა სამომხმარებლო სექტორის აქტივობის ზრდის ხელშეწყობი პროგრამების გატარება;

ქვეყანაში უნდა განვითარდეს მობილური ბანკინგი, მობილური მთავრობა და მობილური კომერცია;

საბანკო სივრცეში უნდა გამკაცრდეს პირადი ინფორმაციით სარგებლობის წესები, მოხდეს ისეთი საკითხების სამართლებრივი რეგულირება, როგორიცაა: მობილური სმს რეკლამირება, სპამი, პროგრამების ინფიცირება;

საჭიროა შეიქმნას სამომხმარებლო ხელშეკრულებების რევიზიისა და მონიტორინგის ორგანიზაციები, რომელიც მომხმარებლის ინტერ-

ესების ლობირებას განახორციელებს.

მსოფლიოში, 2020 წლისათვის შესაძლებელი იქნება მეხუთე თაობის (5G) უსადენო კავშირის განხორციელება, რასაც უზრუნველყოფს შესაბამისი ტექნოლოგიები (რონეს, რობოტს, აეროსტატები, თანამგზავრები დაბალ სიმაღლეზე) [1]. ტექნოლოგიების განვითარების კვალდაკვალ, კერძო და სახელმწიფო სექტორი მზად უნდა იყოს მომავალ ტექნოლოგიურ პროცესებზე ორიენტირებისათვის;

მობილური ბაზრისთვის საჭიროა განვითარების სტრატეგია, პოლიტიკა და რეგულაციები, რაც ხელს შეუწყობს ინვესტიციებს, კონკურენციასა და ინოვაციას. შესაბამისად, მობილური სექტორი და ციფრული ეკონომიკა გაფართოვდება, გაიზრდება, მოიტანს ეკონომიკურ განვითარებასა და ახალ სამუშაო ადგილებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. CRITEO. eCommerce Industry Outlook 2015. JANUARY 2015. <http://www.criteo.com/media/1432/criteo-ecommerce-industry-outlook-2015.pdf>
2. The Roberto Giori Company Ltd . ცენტრალური ბანკის მიერ გამოშვებული ციფრული ფულის გამოყენება კანონიერი გადახდის საშუალების სახით. Giori Digital Money. file:///C:/Users/USER/Downloads/Towards_legal_digital_money_Georgian.pdf
3. GSMA, The Mobile Economy 2015. http://www.gsamobileeconomy.com/GSMA_Global_Mobile_Economy_Report_2015.pdf
4. <http://www.oecd.org/gov/public-innovation/49300932.pdf>
5. აბულაძე რ. ელექტრონული მთავრობა (ხელისუფლება, ბიზნესი, საზოგადოება, ტექნოლოგია). სახელმძღვანელო. გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2013.
6. <http://www.egov4dev.org/mgovernments/>
7. ზაუტაშვილი დ. ელექტრონული მთავრობა. გამომცემლობა „აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“, ქუთაისი, 2015. გვ.202
8. Takeshi J.. Internet Finance Growing Rapidly in China. Nomura Research Institute, Ltd. 10 march, 2014. lakyara vol.189 <http://www.nri.com/~media/PDF/global/opinion/lakyara/2014/lkr2014189.pdf>
9. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. GLOBAL FINANCIAL DEVELOPMENT REPORT 2014. Financial Inclusion. Washington , 2014. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16238/9780821399859.pdf?sequence=4>
10. Flood D., West T ., Wheadon D., Trends in Mobile Payments in Developing and Advanced Economies. Reserve bank of Australia. Bulletin. march, 2013.
11. <http://www.businessnewsdaily.com/4457-mobile->

- payment-solutions.html
12. KPMG. Mobile Banking 2015 . Global Trends and their Impact on Banks July 2015 . <https://www.kpmg.com/UK/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/PDF/mobile-banking-report-2015.pdf>
 13. International Telecommunication Union. Measuring the Information Society. Geneva Switzerland, 2013. http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2013/MIS2013_without_Annex_4.pdf
 14. Capgemini, Financial Services Analysis, 2014. www.capgemini.com
 15. <http://www.cio.com.au/article/556378/mobile-payments-grow-60-8-by-2015-capgemini/>
 16. <https://blog.compete.com/2013/06/12/mobile-banking-today-highlights-from-mcs2013/>
 17. IDC, TOP 10 PREDICTIONS. IDC Predictions 2014: Battles for Dominance- and Survival - on the 3rd Platform. December 2013. IDC #244606. www.idc.com
 18. <http://thefinancialbrand.com/40109/best-mobile-banking/>
 19. "Mobile Payments: Three Winning Strategies for Banks," Swift White Paper, 2012.
 20. <http://www.factbrowser.com/facts/9017/>
 21. www.mastercard.com
 22. ITU, Broadband Commission. The State of Broadband 2014: Broadband for all. A Report by the Broadband Commission . September , 2014.
 23. www.Gncc.ge
 24. აბულაძე რ. ტრანზაქციების საერთო რაოდენობაში მობილურ ბანკინგზე მხოლოდ 6.1% მოდის. ონლაინ ჟურნალი კომერსანტი. 22.11.2014. <http://commerciant.ge>
 25. საქართველოს ეროვნული ბანკის წლიური ანგარიში 2013. www.nbg.gov.ge/uploads/publications/annualreport/2013/annual_2013_11_07_14.pdf
 26. <http://www.budde.com.au/>
 27. Deloitte. Global Mobile Consumer Survey 2013. Addicted to Connectivity: the Dutch Mobile Consumer Perspective. Netherlands. November 2013. www.deloitte.nl
 28. http://www.computerworld.com/article/2873532/-big-visions-for-5g-before-the-fcc.html?utm_content=buffer-4e863&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer